

Zinvolle dagbesteding voor cliënten met Korsakov of Huntington

Agnes Bezembinder, *regisseur communicatie Atlant*, Hedwig de Vries, *MSc manager Behandeling en Begeleiding Atlant* en Hennie ten Tije, *teamleider Dag Activiteiten Centrum Atlant in Apeldoorn*

Samenvatting

Bij het Dag Activiteiten Centrum (DAC) op locatie Markenhof van Atlant kunnen onder andere mensen met het syndroom van Korsakov een zinvolle dagbesteding hebben met werk dat bij hun eigen kennis en interesse ligt. Het centrum biedt deze mensen een combinatie van zinvolle dagbesteding, een duidelijke dagen weekstructuur en het in stand houden en uitbreiden van arbeids- en sociale mogelijkheden en bevorderen van de zelfredzaamheid. Nieuw onderzoek heeft aangetoond dat het succes van het DAC vooral te danken is aan het centraal stellen van de cliënt door de medewerkers. De locatie Markenhof van Atlant is bij veel verpleeghuizen waar cliënten met Korsakov wonen bekend om de expertise.

Inleiding

Voor mensen die in het verpleeghuis wonen, is zinvolle dagbesteding een belangrijk onderdeel van het leven. Het Dag Activiteiten Centrum (DAC) van Atlant is daar een mooi voorbeeld van. In dit artikel vertellen we u meer over het Dag Activiteiten Centrum, het effect ervan op de cliënten en over de expertise die Atlant in huis heeft .

Over Atlant

De visie van Atlant is: *Wij geven ruimte* en daar proberen we in het dagelijks werk op alle facetten invulling aan te geven. Wij interpreteren ruimte geven als een plek om jezelf te zijn. Met ruimte kun je je ontplooiën, zoals je dat zelf wilt. Precies wat jouw past.

Atlant is met 9 locaties gevestigd in Apeldoorn en Beekbergen en specialist in de zorg voor mensen met het syndroom van Korsakov, de ziekte van Huntington, mensen met dementie en mensen die chronische psychiatrische verpleeghuiszorg nodig hebben. Daarnaast bieden we zorg en ondersteuning aan ouderen in onze woonzorgcentra en via zorg thuis. Er zijn 4 verpleeghuislocaties en 5 woonzorg-

centra. Voor onze specialisaties Korsakov en Huntington zijn we Topcare gecertificeerd.

Dag Activiteiten Centrum (DAC)

De doelen van het DAC zijn het bieden van zinvolle dagbesteding en een duidelijke dag- en weekstructuur (tweede milieu), het in stand houden en uitbreiden van arbeids- en sociale mogelijkheden en het bevorderen van de zelfredzaamheid. Bij de inrichting en ontwikkeling van het DAC is gebruik gemaakt van de persoonlijke ervaringen en (vaak impliciete) kennis van de medewerkers van het DAC.

Teamleider Dag Activiteiten Centrum, Hennie ten Tije, vertelt: “In 1990 zetten we een eerste stap in het opzetten van een dagbesteding. We waren toen al een Topcare-organisatie *avant la lettre*. De insteek was om de cliënten met Korsakov op een positieve manier te activeren in plaats van ze de hele dag koffie te laten drinken en sigaretten te laten roken. Daarbij wilden we dat de dagbesteding ook zelfredzaam was: we verdiepten ons in wat de cliënt zelf wil en nodig heeft. Een goede dagbesteding heeft een positief effect op de zorg. Althans: er wordt minder beroep gedaan op de zorg.”

In het Dag Activiteiten Centrum (DAC) van Atlant wordt vandaag de dag arbeidsmatige dagbesteding geboden aan ruim 90 cliënten. Cliënten met Korsakov en Huntington vinden hier in verschillende werkplaatsen een zinvolle dagbesteding. Ook cliënten uit omliggende verzorgingshuizen, zoals ouderen met dementie, komen naar de werkplaatsen. Ze kunnen de cliënten op verschillende niveaus, kaarsen en zeep maken, fietsen onderhouden, repareren of hout bewerken. Het grootste deel van deze cliënten heeft het syndroom van Korsakov, zoals wordt geïllustreerd met twee casus

Het is heel belangrijk dat de cliënten doen waar ze zin in hebben of waar ze goed in zijn. Om hier achter te komen, gaan we met ze in gesprek. We praten dus niet óver onze cliënten, maar mét ze. Het is mooi om te zien hoe de cliënten genieten van het zelfstandig en soms onder begeleiding zagen, sleutelen, vormen, tuinieren. Het is helemaal niet erg als ze aan het eind van de dag moe zijn, als ze maar tevreden zijn. Veel instellingen zetten dagbesteding als laatste redmiddel in. Maar bij Atlant is de insteek juist dat je cliënten zoveel mogelijk activeert, waardoor ze minder eenzaam zijn, sociale contacten opdoen en zich betrokken voelen bij hun werk. Het geeft een doel in hun leven, waardoor ze minder zorgbehoefte hebben. De cliënten krijgen voor 10 dagdelen werk een vergoeding van 7,50 euro.

Specifiek aan deze dagbesteding is dat door de vaste structuur en vele herhalingen in het werk cliënten beter in staat zouden zijn verschillende taken uit te voeren die in een andere omgeving vaak niet goed kunnen worden uitgevoerd. De houtbewerkingsplaats staat vol machines waarmee de bewoners houten poppetjes, maar ook complete tuinsets maken. Willen ze liever buiten werken, dan is er een tuinkas om groenten te kweken. Die kunnen de cliënten zelf verkopen. Per dag zijn er in de werkplaatsen 90 cliënten actief, die zelf verantwoordelijk zijn voor het reilen en zeilen. Klanten zijn bijvoorbeeld bedrijven uit de omgeving.

Casus: Jansen van de Kamp als fietsenmaker

Jansen van de Kamp is voordat hij het syndroom van Korsakov kreeg fietsenmaker geweest. Toen hij in Atlant kwam wonen, is gekeken naar zijn wensen en mogelijkheden. “Ik zeg altijd: het houdt me van de straat. Ik begon jaren geleden hier met een klein beetje gereedschap en kijk nu.” Inmiddels is er bij het Dag Activiteiten Centrum een apart gedeelte voor een fietsenmakerij. Daar werkt Jansen nu met veel plezier en repareert hij onder andere fietsen van de medewerkers van Atlant. “Ze luisteren hier heel goed naar de mensen en kijken naar wat iemand kan. En je krijgt ook een kans, we maken samen afspraken. Ik zeg wel eens ik ga fluitend hier naar toe en huilend weer naar huis. Zo goed bevalt het me hier!”

Kijk voor de film over het DAC op: <https://www.youtube.com/watch?v=K6JK-cgT3L1k>

Onderzoek DAC

Om te bepalen wat het succes van DAC is heeft Van Doorn-Klomberg een onderzoek¹ gedaan. Het doel was het beschrijven van de huidige werkwijze binnen het DAC en nagaan welke factoren volgens de medewerkers bijdragen aan het succes van het DAC. Met deze informatie krijgen de medewerkers inzicht in hun handelen en dat kan weer bijdragen aan het maken van bewustere en meer doelgerichte keuzes voor de individuele cliënt.

Uit het onderzoek blijkt dat in de opinie van de medewerkers een breed scala aan factoren van belang is voor het functioneren van het Dag Activiteiten Centrum. Een rode lijn in het geheel is dat medewerkers de cliënt centraal te stellen. Om een succesvol DAC te bereiken is een samenspel van de verschillende aspecten die in het rapport staan beschreven noodzakelijk. In de interviews noemen de medewerkers verschillende aanbevelingen voor andere zorginstellingen die ook (meer) arbeidsmatige dagbesteding willen gaan bieden:

1. Begin klein, bouw het langzaam uit met meer werkzaamheden. Zoek samenwerking met een al bestaand activiteitencentrum om goed op te starten; zo kan in eerste instantie een deel van het werk overgenomen worden zonder de druk van een deadline.
2. Zorg voor voldoende ruimte, een aparte locatie die de gehele week beschikbaar is als dagactiviteitencentrum.
3. Kijk goed naar de doelgroep, zoek werkzaamheden die passen bij de cliënten. Bij cliënten met korsakov past inpakwerk goed vanwege het repetitieve karakter. De werkzaamheden moeten zinvol zijn, zodat de cliënt het gevoel kan krijgen een bijdrage te leveren aan de maatschappij.
4. Zorg voor diverse werkzaamheden van verschillende complexiteit, zodat voor verschillende cliënten passend werk geboden wordt; werkzaamheden die aansluiten bij het verleden van een cliënt.
5. Bied een duidelijke structuur, wees consequent in het hanteren van regels. Maak gebruik van ketens.

6. Pas de benaderingswijze aan voor iedere individuele cliënt; begin formeel en volg de voorkeur van de cliënt. Ga als medewerker regelmatig bij de cliënten zitten om samen hetzelfde werk te doen; dit draagt bij aan het verminderen van een hiërarchie.
7. Gebruik de principes van foutloos leren en de empathisch directieve benadering.
8. Zorg voor een team dat prettig met elkaar samenwerkt en creëer een omgeving waarin dit team optimaal kan functioneren. In het geval van het DAC betreft het een zelfsturend, initiatiefrijk team.
9. Medewerkers moeten geduldig zijn, goed overzicht kunnen houden en hart hebben voor de cliënt.
10. Creëer een familiale sfeer, kijk naar de cliënten om een juiste balans te vinden tussen productie en een gezellige sfeer.

Casus: Meneer de Jacht rijdt op de tractor

“Als je eenzaam op een kamertje zit, dat zit je daar maar te kniezen en vereenzaam je helemaal.” Jan de Wacht is geboren op opgegroeid in Apeldoorn. Hij heeft altijd op de vrachtwagen gereden en door het vele zware tillen heeft hij zijn rug blijvend beschadigd waardoor hij op zijn 40e volledig arbeidsongeschikt werd verklaard. Toen ging het bergafwaarts. Vanuit verval kwam hij met de verkeerde mensen in contact en raakte aan de drank. Zijn vrouw wilden scheiden en Jan zakte steeds dieper in de put. De drank was zijn uitvlucht. Het heeft veel kapotgemaakt, inclusief een deel van zijn geheugen. Jan kreeg de diagnose syndroom van Korsakov en heeft zich laten opnemen bij Atlant. Hij was blij dat hij kon blijven, er was geen ander thuis meer. Zijn beeld over het verpleeghuis was eerst heel negatief. “Ik dacht daar verlies ik mijn zelfstandigheid.” Gelukkig blijkt zijn beeld niet te kloppen. Inmiddels woont Jan zelfs weer zelfstandig, met hulp van Atlant. Hij fietst elke werkdag naar het Dag Activiteiten Centrum waar hij op de tractor stapt en oud papier ophaalt op het terrein. Zijn werk daar is speciaal voor hem gezocht, passend bij zijn wensen en mogelijkheden. Hij rijdt vol trots op de tractor rond en is blij met zijn werk, voor hem een zeer zinvolle besteding van de dag. Kijk voor de film op: <https://www.youtube.com/watch?v=K6JKcgT3L1k>

Expertisecentrum

De locatie Markenhof van Atlant is bij veel verpleeghuizen waar cliënten met Korsakov wonen bekend om de expertise. Veel van hen zijn ook aangesloten bij het Korsakov Kenniscentrum (KKC). Het delen van onze expertise vinden we erg belangrijk. Het delen van de expertise is niet alleen gericht op onze specifieke kennis over Korsakov maar ook op onze arbeidsmatige dagbesteding. Wat hebben wij te bieden?

- Consultatie voor behandelaren om mee te denken in casuïstiek van mensen met het syndroom van Korsakov die geen cliënt zijn van Atlant.
- Onze psychologen helpen andere instellingen op het gebied van benadering bij gedragsproblemen en vragen met betrekking tot geschikte woonplekken.

- Onze ergotherapeuten en logopedisten geven advies aan collega's over behandelingen en bijzondere slikklachten
- Onze maatschappelijk werkers geven familie van patiënten die (nog) niet in zorg zijn advies. Partners van patiënten met Korsakov hebben bijvoorbeeld vragen over het vinden van de juiste hulpverleners voor henzelf als voor hun aangedane partner. Maatschappelijk werk heeft naar aanleiding hiervan vervolgens contact met de huisarts en praktijkondersteuner GGZ van het echtpaar.
- Presentaties, onderzoeken, rondleidingen op het DAC en filmmateriaal (www.atlant.nl)

Ten slotte

Voor mensen die permanent in een verpleeghuis wonen is zinvolle dagbesteding noodzakelijk voor hun kwaliteit van leven. In Atlant wordt voor mensen met het syndroom van Korsakov en de ziekte van Huntington in het Dag Activiteiten Centrum dagbesteding op maat gezocht of gecreëerd zoals de twee casus illustre- ren, want elke dag doet ertoe.

Voor meer informatie over Atlant, kunt u kijken op www.atlant.nl

De casussen zijn op de werkelijkheid gebaseerd. De naam is echter gefingeerd om de privacy te waarborgen.

Literatuur

1. Arbeidsmatige dagbesteding voor en door mensen met het syndroom van Korsakov, Dagactiviteitscentrum, Auteurs Dr. Arna L. van Doorn - Klomberg, onderzoeker, Atlant, Beekbergen
2. Dr. Els M.L. Verschuur, senior onderzoeker, associate lector Topcare, Atlant, Beekbergen en Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN), Nijmegen
3. Publicatie op www.waardigheidentrots.nl op 1 augustus 2017: <https://www.waardigheidentrots.nl/praktijk/video-dac-atlant-succesvol/>
4. Publicatie op www.atlant.nl <https://www.atlant.nl/onderzoek-en-innovatie/afgeronde-projecten/arbeidsmatige-dagbesteding-voor-en-door-mensen-met-het-syndroom-van-korsakov/>